

**KURULUŞUNDAN GÜNÜMÜZE İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
FEN FAKÜLTESİ ASTRONOMİ VE UZAY BİLİMLERİ
BÖLÜMÜ
1933-2010**

H.H. Mentşe^{*,**}, H.H. Esenoğlu^{*}

* İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü

** İstanbul Üniversitesi Gözlemevi Araştırma ve Uygulama Merkezi

Aralık 2002 tarihinde “Kuruluşundan Günümüze İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü 1933-2000” başlıklı bölümümüz tarihçesini yayımladık. Aynı başlıkla fakat 1933-2010 için söz konusu tarihçemizi güncellemeyi planlıyoruz. Bu çalışmada 2000 yılından itibaren günümüze kadar bölümümüz tarihçesine girebilecek gelişmeleri sunuyoruz. Özellikle kitapta yer almayan mezun öğrencilerimiz bu çalışmada yer alacak. Matematik-Astronomi kayıtlı ilk 3 öğrenci ile başlayan 1939 yılı mezunlarımızdan Astronomi ve Uzay Bilimleri ve çift ana dal kayıtlı son yıllardaki yüksek sayıdaki mezunlarımıza kadar ve üniversitelerimizde yaygın tanıdıklarımıza kadar mezunlarımızın toplam sayısı, yıllara göre dağılımları, kayıtlı olunan programlar vb. istatistiklere yer verildi.

Anahtar Kelimeler: Tarihçe

In December 2002 we have published the history of our department as “From the Beginning to Date Istanbul University Science Faculty Department of Astronomy and Space Sciences : 1933-2000” . We are planning to update our history with the same title but for years 1933-2010. In this work, we present the evolution of our department with historical aspects from 2000 up to now. In this work, one can find especially graduations from our department which was not present in the previous version. We present some statistics about graduated astronomers and programs they graduated like total number of our graduates, their distribution according to years, astronomical programs/branches within time etc. This statistical data include very large range from the beginning. It starts with the first 3 students registered into Mathematics-Astronomy branch and graduated in 1939 and continues until very large number of students registered into Astronomy and Space Sciences Department with two major branches which they also graduated in the last year.

1. Giriş

İstanbul Üniversitesi, kökeni Fatih Sultan Mehmet’in kurduğu medreselere dayanan, ülkemizin en eski üniversitesi, reformdan önceki adı ile “*İstanbul Darülfünunu*” na zaman zaman reformlar uygulanmış ise de hiç biri 1933 reformu kadar köklü ve geniş anlamlı olmamıştır.

İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü, 1933 reformunun ilk oluşumları arasındadır ve bugün 75. yılını göğüslemiştir. Ülkemizin bu en eski bölümünün yıl ve yıl tarihçesi “Kuruluşundan Günümüze İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü 1933-2000” başlıklı kitabımızdan (bundan böyle “MEÇ” yazar soy isimleri kısaltması ile belirtilecek) izlenebilir (<http://www.istanbul.edu.tr/fen/astronomy/tanitim/tarihce/kurgunas>

tro.pdf). Bu çalışmada, 2000 yılından günümüze kadar olan gökbilim tarihçemiz güncelleştirilmiştir.

2. 2000 Yılından Bugüne İ.Ü. Fen Fakültesi Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü Tarihçesi

Astronomi ve Uzay Bilimleri Bölümü, Lisans (4 yıl) ve Lisansüstü düzeyde eğitim-

öğretim faaliyetlerini 75 yıldır sürdürmektedir. Dersler dışında Bölüm'ün en önemli köklü faaliyeti, Bölüm ile özdeşleşen, günlük Güneş leke ve kromosfer gözlemlerini uzun süreli devam ettirmek olmuştur. Sadece tadilat-bakım-onarım çalışmaları süresince gözlemlere ara verilmiştir. Yakın tarihler öncesine kadar, Prof.Dr. Fatma Esin'in, yeni ismi ile İ.Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi'nce desteklenen projesi ile kromosfer olaylarının fotoğraflanarak çalışılması sağlanmıştır. Ülkemizdeki çağdaş astronomi çalışmaları için bir başlangıç noktası olan İ.Ü. Gözlemevi'nin kubbesi ve Güneş Gözlem Düzenekleri; bakım/onarım ve yenileme çalışmalarının yıllar boyu ihmal edilmesi sonucu hem çalışamaz hale gelmiş, hem de zamanla çağdaş gözlem teknolojilerinin gerisinde kalmıştır. Bölümümüz için büyük önem taşıyan İstanbul Üniversitesi Gözlemevi Kubbe/Teleskop Bakım ve Onarımı ve Kromosfer Gözlem Düzeneklerinin Yenilenmesi Çalışması; İ.Ü. Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi'nce kabul edilen ve Prof.Dr. H. Gökmen Tektunalı'nın yürütücüsü olduğu bir GÜDÜMLÜ Proje desteği ile başlamıştır. Bu kapsamda bakım-onarım ve yenileme işleri; İ.Ü. Gözlemevi'nin tarihinde, kuruluşundan buyana gerçekleşen en önemli girişimdir. Ayrıca, İstanbul Üniversitesi Güneş Gözlemlerinin Sayısallaştırılması ve İnternet Ortamına Aktarılması işi de başarıyla gerçekleştirilmiştir

(<http://www.istanbul.edu.tr/fen/astronomy/gunesgozlemaylik.php>).

Kısaca söz edilen bu Güneş gözlemlerini iyileştirme çabaları çerçevesinde, uzun bir süre yapılamayan Güneş kromosfer gözlemlerini sayısal olarak yeniden başlatmak da tasarlanmıştır. Güneş Fiziği, Yıldız Astrofiziği ve Galaktik ve Ekstragalaktik Astronomi alanlarında araştırmalar ve tez çalışmaları yapılmaktadır.

3. 1933'den Bugüne Tüm Mezun Astronomlar ve Sonuçlar

Bölüm, ilk mezunlarını Ekim 1939 yılında 3 öğrenci olarak vermiştir: 725 Mihman Sertoğlu, 752 Hüseyin Ayaz ve 798 Mahmut Fehmi Tanrıkulu.

Kuruluşundan bugüne kadar toplam mezun sayısı: 1109 (631 Erkek ve 478 Bayan).

En az mezun sayısı: 1 (1961 ve 2005 yıllarında)

En fazla mezun sayısı: 102 (2000 yılında)

Yılda ortalama mezun sayısı: 17 ± 19 (Erkeklerde 10 ± 9 , Bayanlarda 9 ± 12)

Yıllara göre toplam mezun sayısı (Şekil 1) ile Bay (mavi içi dolu daire)-Bayan (kırmızı içi boş daire) mezun astronom sayıları Şekil 2'de verildi. Ortalamaları da uygun çizgileriyle belirtildi. Genel eğilim, beklenildiği gibi mezun sayısının giderek artması yönündedir. Bay/Bayan mezunların durumu da grafikten görülebilir. Kuruluşundan buyana erkek mezunlar fark az da olsa hep çoğunlukta olmuştur, ancak, grafikteki ortalamalar 1998'den itibaren Bayan mezunların Erkekleri geçtiğini göstermektedir.

En çok mezun olunan yıllar: 1975-1979 ve 1986-bugüne

En az sayıda mezun olunan yıllar: 1952-1967 ve 1980-1985

Grafik ayrıca, 75 yıl boyunca bölümde/fakülte/üniversitede ve nihayetinde ülkemizde yaşanan tarihsel olayların izlerini yansıtması da beklenebilir ki, yukarıdaki mezunların çok/az rakamların belirlediği tarih aralıkları üniversite ve ülkenin bulunduğu ortam ile ilişkilendirilebilir. Grafikten→olaylara ve olaylardan da→grafik sorgulaması son 75 yılın tarihine ışık tutabilir.

Sırasıyla kayıtlı olunan programlar:

Matematik-Astronomi (MA)→Astronomi-Matematik (AM)

Astronomi (A)

Astronomi-Fizik (AF)

Jeofizik-Astronomi (JA)→Astronomi-Jeofizik (AJ)

Lisans-Astronomi (LA)

Matematik-Fizik-Astronomi (MFA)

Astronomi ve Uzay Bilimleri (3)

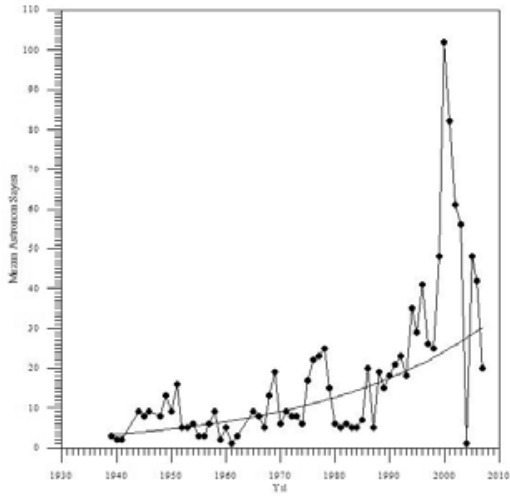
Arşivden sırasıyla göze ilişen ve tanıdığı olduğumuz mezunlarımızdan örnekler de şöyle: Menelaos Mavridis, M.Adnan Kırıl, Feza Gürsey,

M.Cemil Karadeniz, Muammer Dizer, A.Metin Hotinli, M.Sait Akpınar, Agop Terzan, Halil Budak, A.Tarık Gökmen, Gilbert Avram Rüben, Kamuran Avcıoğlu, Fatma Yılmaz, Özden Çelik, Nebil Youşuftiskoni, Nisvi Kehyapalu, Latif Topaktaş, Samet Marşoğlu, Lütfi Göker, Dimitri Yuvannu, F.Şenel Yıldızdoğdu, Esat Hamzaoğlu, H.Gökmen Tektunalı, Atilla Özgüç, H.Hüseyin Menteşe, Orhan Gölbaşı, Mosleh Nezami Savaji Bolaghi, Haşmet Bölge, M.Türker Özkan, Tamer Ataç, Adnan Ökten, Zeki Eker, Levent Altaş, Sevinç Molla, Füsün Limboz, İ.Ethem Derman, Hasan H.Esenoğlu, Hülya Çalışkan, Yüksel Karataş, Serap Güngör, Mevlana Başal, Tuncay Özışık, Ahmet İskender, Gülnur İkis, Nuro! Al, Ahmad Azmooddeh, Selçuk Bilir, İpek Hamami, M.Taşkın Çay, Ali Kılçık, Timur Şahin, Z.Funda Bostancı, Sinan Aliş, T.Güver.

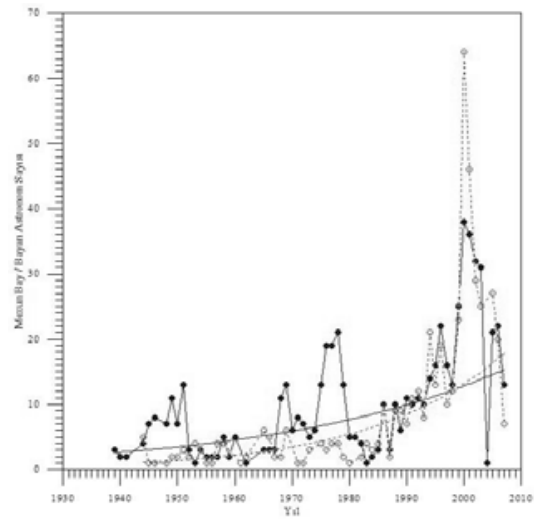
İsimler arasında lisansı gökbilimden ama diğeri bilimlerde (Matematik'te, Fizik'te) ünlenen bilim insanları da dikkat çekiyor... Tersinim de geçerli olmalı... Ayrıca, mezunlar arasında yabancı isimler de var... Tüm gökbilimcilerin mezuniyet sonrası pozisyonların öğrenilmesi önemli istatistik bilgi olmalıdır da...

Arşivden ilk "gece" eğitiminden mezunun 1975 yılında verildiği de görülmektedir. Zamanla gece (ikinci) öğretimi kesildi, sonra tekrar başladı ve 1996 yılında ilk mezunlarını verdi. Grafikte, en büyük tepe ikinci öğretimin sürdürüldüğü yıllarda ortaya çıkmıştır.

Çiftanadal olarak da ilk mezunlarını 2003 yılında vermiştir. Bununla birlikte, örneğin M.Adnan Kıral 1944 yılında hem Matematik-Astronomiden ve hem de Matematik-Fizikten mezun olmuştur.

Şekil 1. Yıllara göre toplam mezun astronomlar.

Şekil 2. Yıllara göre Bay (mavi)/Bayan (kırmızı) mezun astronomlar.

Şekil 3. 1935’li yıllarda İ.Ü. Gözlemevi kubbe inşaatı.

Şekil 4. Ağustos 2008’de kubbe onarımı.